

בבית התלוי

עמוס עוז ביקש ציטטות – נתן זך מואיל לספק לו אותן בתיקוה שיערבו לחיכו

הערות שוליים בעניין התלוי והחבל

ברשימה נאה שפירסם לפני כמה שבועות בעיתונו דבר כשם "בבית של תלוי", ציטט עמוס עוז את הפיתגם הידוע לפיו אין מדברים על חבל בביתו של תלוי.

והנה כאים עוכרי השלוה והצדקנות ומזכירים למי שעסוק במירוק כפות ידיו כבוד ותומתו ענייני חבלים וחוטים ואלה המושכים בהם ומושכים במושכות. מה פלא שנער השעועועים של הסיפור העברית יצא כנגד הח"מ בשצף קצף ברשימה, שאף היא נתפרסמה כבר בצורת תשובה מופנית ישירות אליו. (המשמרות המהפכניים" דבר 8.8.86). ועד כדי כך גבר קיצפו של עוז עד שעמד והישווה את הח"מ לבולגריה ואת יודונו על מירון — אכן, כבוד לתלוי ואלה החרוץ והיכרון. כפי שאכן קרה וחבלים בבית התלוי מעבירים ארם על רעתו, אם לא מן העולם.

אבל לבד מהשמצות אישיות אינפנטיליות מן הסוג המצוטט (והרי כבר נאמר, "אין אדם נתפס על צערו"), האם יש בפיו של עמוס עוז טיעונים המתראים לפחות כענייניים וכלוואנטיים לסוגיה הנדונה?

ובכן, זה תלוי. מכל מקום, כיוון שהם ממוספרים על ידיו, נחסכה מאיתנו מלאכת המנייה, ואנו רשאים לבשר לקוראנו כי מנינם שבעה. הלא הוא המספר המאגי. אולי סבר עמוס עוז שהמאגיה הסימית בריו לעמעם את שרת ההיגיון ואת חריפת הויכוח. כפי שאכן קרה לאיחאת ברומאנים ובשאר יצירות סיפורת המתקראות fiction, כלומר, בדריה.

אבל ראשית לכל קצת חומר רקע. למען יזון על מה ועל מי יצא כאן קצף הגילוח הנורא. כמאמר שפירסם בדבר ביום 1.7.86, תחת הכותרת, "שתרעד לכם היר", העלה ח"מ אברהם כץ עוז טענות קשות כנגד ארבעת הסופרים שפעלו בשעתו למען הקמתה של ממשלת האחדות הלאומית.

כתב כץ עוז: "אני, שהתנגדתי בכל מאורי להקמת ממשלת ליכוד-מערך... קיבלתי את גור הדין שלכם. כי אתם ביטאתם את הצדק ואת המוסר ונתתם את הגליטימציה".

כץ עוז סיים את רשימתו: "אם יש צדק, על משקל אחרתו של המשורר, תופע נא ועדת חקירה בפרשת השב"כ מיר, ואם לא, תמוגר ממשלת האחדות הלאומית לעד. אבל ממך עמוס עוז ושמך רותבי הסופרים רק בקשה אחת לי — לפחות שתתיר לכם הדין".

כצפוי, סירב עמוס עוז להניח לירו המיומנת שתרעד. כמקום להשיב תשובה עניינית וסדרה על הטענות שהוטחו כלפיו וכלפי חבריו ברשימה המצוטטת ובמקומות אחרים. כח לצאת ברשימה בשם "עלילה", בה טען: לא רובים ולא יצר, "דיבה" היא המופצת עכשיו בציבור, שכל כוונתה לסלף את עמדתו שלו ועמדת חבריו. הרשימה היא מסתם מרהים כל-כך בדמגוגיה שלה, שהיא מובאת כולה וכלכונה במדרונו גנזך, ארובה, יקרא הקורא וישפוט.

למיקרא מאמר תשובה לאית'שובה זה, שתוכנו נע בין אמתלאות לאימבדולדות לבין מה שאין מנוס אלא לכנות בשם כובים מפורשים. לא שמד לי עוד ייצר ההתאפקות המפורסם שלי. כקור מיסאר בולגרי וכאיש המיישמרות המהפכניים, הצבעתי על נסיון ההטעיה והרמייה שבקובלתנו המביטמת של עוז, הגורס כי "מפיצים עכשיו אגדה שלפיה היו הסופרים אשר חתמו על כרוז עם היודוע תוצאות הבחירות האחרונות סנקריה עם ממשלת הרוטאציה. ולא רובים ולא יצר... גילוייהרדעת שחתמו עליו אינבעת הסופרים לא קרא להקמת ממשלת אחדות לאומית ולא להתפיסות עם הליכוד".

וכך כתבתי בדברתי תשובתי (העולם הזה 3.7.86). מעמטם הללו היו סנדקיה של ממשלת האחדות?? — חס וחלילה. לא רובים ולא יצר. כל כוונתם הטורחה היתה, כנראה, רק להפיל את הליכוד בפה. שמינע לשכנע אותו להצטרף לממשלה אחת בידו עם המערך, לשכנע את אנשי מפ"ם, שינוי ור"צ' להצטרף לאותה ממשלה שבה ימצא עצמו הליכוד בעמדת מיעוט — וחסל כדו רוטציה. ולשם כך, ורק לשם כך, כלומר, כדי להפקיד את ההגה בידיו של המערך בהנהגת שימיעו פרס — שיחר עמוס עוז לפיתחו של ההומאניסט הרגול יצחק שמיר.

שהכרוז בתום אותה פגישה, שלא כל סופרי ישראל אבדדים ויש בהם כמה נחמדים שאיתם אפשר לדבר".

ומה משיב עמוס עוז לטענה, שהוא וחבריו, בפעילותם למען ממשלת האחדות הלאומית — בלשונו שלו: "טיהרו את שרון ושמיר" ומסרו להם את מפתחות המדינה?".

הוא משיב: "איפה ארבעת הסופרים ואיפה מפתחות המדינה?".

תשובה טובה, מה? תשובה של סופר ואישירוח אמיתי. כן?

זה תלוי.

ועכשיו, מהן טענותיו הספצימיות המופנות אליי? ובכן, ממורו שימיעו פרס למד את האמנות הדקה של "פיצוח שערות", כמאמר האנגלים. או אם להביא מוכר יותר, הוא משיב בנוסח: "לא תליתי את הכבסים. בטח שלא ביום שלישי. אם כבר — אז ביום רביעי או חמישי".

וכך אנו למדים שע"ע לא "שיחר לפיתחו של יצחק שמיר", כפי שכתבתי ברשימתי. הוא,

פה, מה שקובע כאן הוא שהציטוט שומר על נאמנות לרוח הדברים. וכאן, בהיעדר תורה שבעל-פה, אנו רשאים כהחלט להסתייע בתורה שבכתב, וזו — לרוע מזלו של עמוס עוז — אכן מצויה גם מצויה במיקרה שלנו. הבה נקרא דיווח בן אותו זמן — לא שלי עצמי, חס ושלום — על אותו מעמד היסטורי בטלוויזיה בעקבות השיחה עם יצחק שמיר. הרי לפניכם עיקרה של רשימה בשם "חווה לך ברח" מאת סילבי קשת, שנתפרסמה בידיעות אחרונות ביום 3.8.84, וזה לשונה:

תמיד הייתי מחייכת למראה אשף המילים. עמוס עוז. בטלוויזיה. יפה, מיוסר, מעפעף בעיני התכלת העזה שלו. היה אלמנט נקיסיסטי בהופעותיו. אולם הייתי זקוקה ללביאבן. כדי לא לפרוץ בצחוק כאשר ראיתי יוצא מגנישתו עם יצחק שמיר. בעקבות מינשר הארבעה שפירסמו הוא וחבריו.

אולי כדי להגיש את חומרת השעה. היה בלתי-מגולח. והרעף שבחים על ראש הממשלה. אתה תרמת. אמר לו. להנמכת הטון בבחירות. הוא לקה. כנראה, באמזיה ריגועית. ולא זכר שמד בהיודוע תוצאות הבחירות. דיבר שמיר על התבוססים במערך... (עוז) סיפר שמיר כיצד גדל

עמוס עוז ויצחק שמיר. אווירה של פיוס

במישפחה רוויזיוניסטית. גם מהעט שלי יצאו מילים שהייתי מוחק בדיעבד. אמר באקט נוגע ללב של אוטוקריטיקה. ואם יש נכונות לדבר עם הפולטרינאים, למה לא לדבר עם הליכוד. שמיר הבהיר לסופר, ש"כאילו נוטל חלק במשאומתן הקואליציוני שאין חילוקי-דעות משמעותיים בין הליכוד למערך בנושאי כלכלה, לבנון וחזוק הדמוקרטיה... חווה לך ברח לך. נאמר לעמוס המקורי. עמוס עוז. אחרי שמחק בדיעבד כמה ממילוי והחמיא ליצחק שמיר, יכול עתה, בשקט לברוח עם נוישפחתו לארצות-הברית, שם הוא אמור לסיים את סיפרו הבא.

אז מה, אדוני שרה-ארבעה, גם את סילבי שלנו נשלח לבולגריה ונצרך שם למשמרות המהפיכניים. גם היא בדתה דברים מליבה? גם זאת עלילה שפלה?

אבל ימצא בוודאי פורייט קפדן ונוקדני שיאמר, "רשימה לא-אחדות" או "בלתי-אובייקטיביות". למענו אצטט עכשיו רשימה אובייקטיבית טיווחית למהרהרין, שופרא דשופרא. פנינה קטנה של דיווח לא-משוחרר, המקור, שוב, ידיעות אחרונות. אבל הפעם בעמודי החרשות. התאריך: יום חמישי, 2.8.84, על החתום: גר בקר.

כאן — מתחת לתצלום ראשיהממשלה שמיר לוחץ את ידו של עמוס עוז בלישכתו. מופיעה כותרת הדיווח: "עמוס עוז. אתה נראה עייף". יצחק שמיר: אני רגיל לזה. הפתח של הרשימה אומר: "הסופר, המקורב לשלום עכשיו בגינס ובחולצה קצרת-שרוולים, התארח אתמול בלישכת ראשיהממשלה ולא חשך שבחים ממארחו, על הנמכת הטונים כמערכת-הבחירות".

שמיר: אתה, ראוי להערכה על קריאתך לממשלת-אחדות".

בגוף היריעה נאמר: בגינס ובחולצה קצרת-שרוולים בא אתמול עמוס עוז ללישכתו של יצחק שמיר בירושלים במכונית של מישרד ראש-הממשלה, שנשלחה במיוחד לקיבוצו חול-דה כדי להסיעו לפגישה.

אתה נראה עייף ויגע" אמר עוז לשמיר, שאך זה שב מדיון של יותר מארבע שעות עם ראשיהמערך. אני רגיל לזה. השיב שמיר. המבקש לשמוע ולהשמיע בעניין שעל סדרהיום: אחדות לאומית. "הבדלים בין המחנות הם יותר ברגשות מאשר בנייתוח ההגיון" העריך שמיר. תוך שהוא מרשבח מכל הלב, את יוזמתם של ארבעת הסופרים לקרוא להקמת ממשלת-אחדות. "דווקא אתם" הוא אומר, "הרחוקים כל-כך מן הליכוד, ראויים להערכה" (כל ההדגשות שלי - ז.א.).

הסופר שאינו בן-בית בלישכת ראש-הממשלה-הליכוד, הודה שאין זו פגישה שיגרתיית עבורו, אך הוסיף: "ודאי, שמחנה המאמין יש צורך להידבר בתנאים מסויימים עם הפלטינינים, אינו יכול לדחות על הסף את ההידברות עם אנשי הליכוד".

הוא דיבר על "צימאון בציבור" לממשלה רחבה, גם בחוגים שלי המקור-בים לשלום עכשיו". הוא חלק מחמאה לשמיר על תרומתו להנמכת הטונים במערכת-הבחירות... הטמפרטורה הרגשית ירדה ואני מכבד את זה. אני יודע, שבגור-בניה נהרגו ארבעה אנשים במערכת הבחירות. ששקפה במחירי בירה..."

הוא הציע לראש-הממשלה לשמור על קשר מתמיד עם אנשירוח גם מן המחנה שמולו. שמיר לא הסתיר את אשר עם ליבו: "בהחלט ארצה לשמוע על קשר. אבל, בקרב רבים מכס יש רוח של שינאה ובוז לכל מה שקרוי המחנה הלאומי. אני חרד. מתחלחל לפעמים. כשאני קורא דברים הנכתבים. החזרה לסיגנון של שנות השלושים. אל תשכח. שהליכוד אינו קבוצה קטנה. הוא בנוי על אלפים רבים של אנשים. הרואים את המאבק הפוליטי כמאבק אישי".

עמוס עוז הקשיב והגיב: "אם תקום ממשלה רחבה, נעשה הכל כדי ליצור אווירה של פיוס, בלי לחדד את חילוקי-הדעות. הטונים של שבע השנים האחרונות לא יישנו עוד". (כל ההדגשות שלי - ז.א.).

השיחה גלשה לעניין הקמתה של ממשלת-אחדות. כבר לפני עשרה חודשים, סיפר שמיר, היתה בפיו "הצעה נדיבה ביותר" באשר לחלוקת התיקים בממשלה. "אנחנו נכונים להתחלק בשלטון". הוא אמר. עמוס עוז אינו ממנהר לסכם את רשמיו מן השיחה לאחר סיומה. "אינני זרין בסיכום והערכה ולא באתי הנה עם מונה-גיגור של כנות". עם זאת, הוא הוסיף: "אני יושא לעמוס עוז ראשיהממשלה קשוב ומתוח לדברים ששמע מפיו. אני חושב, שגם מר שמיר מבין את ההכרח הלאומי בהקמת ממשלה בראשות שתי המפלגות הגדולות. האם לא ישימשת מכשיר בתרגיל יחסי-ציבור של הליכוד. הוא נשאל והשיב: "שאלות כאלה תפנו לאנשים העוסקים ביחסי-ציבור".

"אם תקום ממשלה רחבה, נעשה הכל כדי ליצור אווירה של פיוס. בלי לחדד את חילוקי-הדעות. הטונים של שבע השנים האחרונות לא יישנו עוד". השוה את ההכרזה הזאת עם מה שנאמר ברשימה "עלילה", "גילוייהרדעת שחתמו עליו ארבעת הסופרים לא קרא להקמת ממשלת אחדות לאומית ולא להתפיסות עם הליכוד". — נכון, גילוייהרדעת לא קרא, מי שקרא היה עמוס עוז. ואגב, לא מצאתי בשום מקום הכחשה של אחד מהדברים שיוחסו לו בשתי הרשימות העיתונאיות שציטטתי.

אבל כל המבקש לדעת את הלודי-הרוחות ששרר בין ארבעת סופרי המערך בנושא זה של התפיסות מפלגתם עם הליכוד, טוב ועשה אם יעיין בעוד טקסט. כוונתי כאן דבררים שהשמיע הסופר ס. יזהר, שותפו של עמוס עוז בכרוז המפורסם, בריאיון עם רב עצמון בידיעות אחרונות (27.7.84). וכך מצוטט שם ס. יזהר,